

Møte for lukkede dører, Stortinget 25. januar 1918

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 25. januar 1918 kl. 17.30.

Præsident: Mowinckel.

Dagsorden:

Meddelelse fra utenriksminister Ihlen.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar, at møtet foretages for lukkede dører og at regjeringens medlemmer, kontorchefen, sekretærene ved Stortingets kontor samt de i Stortingets tjeneste ansatte referenter gives adgang til at overvære forhandlingerne.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten gir ordet til utenriksminister Ihlen, som vil gi Stortinget en meddelelse.

Utenriksminister Ihlen: I Stortingets møte den 10de december gjennemgik jeg vore forhandlinger med Amerika og utredet de instruksjoner, som var blit sendt minister Nansen. Jeg skal i korthet gjenta hovedtrekkene: Den 14de november sendte vi Nansen et telegram, hvori vi bad ham spørge den amerikanske regjering, hvilke fordele Amerika vilde stille Norge i sikker utsigt under krigen, dersom Norge paa sin side for at holde vedlike sine nødvendige oversjøiske tilførsler erklærte sig villig til at føre en utførselspolitikk, hvorefter Norge skulde innskranke sit varebytte med centralmagterne saaledes, at det direkte eller indirekte til dem:

1) Ikke skulde utføre andre levnetsmidler end 48000 ton fisk, fiskehermetik og andre fiskevarer og 2) ikke utføre mere end 20000 ton kalciumkarbid, 18000 ton kalksalpeter, 5000 ton ferrosilicium og 100 ton molybdenite og 3) overhodet ikke utføre antimon, bismuth, manganese, mica (glimmer), nickel, tin, titanium og wolfram. I samme telegram henledet jeg oppmerksomheten paa de baand, som kobberavtalen med Storbritannien allerede legger paa vor utførsel av kobber og kobberholdige stoffer.

Paa grundlag herav henvendte minister Nansen sig i en note av 16de november til det amerikanske krigshandelskollegium, War Trade Board. I de følgende dager indløp der fra ham flere telegrammer angaaende de drøftelser, som han da hadde om saken. Jeg sendte ham paa foranledning herav yderligere instruksjoner den 28de november. Denne instruks krydset imidlertid et telegram fra Nansen angaaende et skriftlig forslag, som han hadde faat fra War Trade Board den 27de november. Foranlediget ved denne War Trade Boards note av 27de november og Nansens telegram om den sendte jeg ham den 5te december

yderligere instruksjoner. Disse forskjellige instruksjoner i telegrammer av 14de november, 28de november og 5te december saavel som War Trade Boards note av 27de november gjennemgik jeg i enkeltheter her i Stortinget den 10de december, og jeg skal ikke komme tilbake hertil nu. Disse dokumenter er ogsaa utlagt i Lagtingssalen. Paa grundlag av mine telegrammer av 28de november og 5te december leverte minister Nansen War Trade Board en note den 7de december. Denne notes indhold er gjengit i et telegram fra Nansen, som findes blandt de utlagte dokumenter. Paa denne note fik minister Nansen svar i note fra War Trade Board av 20de december. Dette svar, som nu beskjæftiger os, blev overlevert mig juleaften gjennom den herværende amerikanske minister. Jeg skal læse op den note:

Oversættelse.

Hemmelig.

Forslag fra De Forenede Staters Krigshandelskollegium til Dr. Fridthjof Nansen, datert Washington 20. december 1917.

Krigshandelskollegiet har alvorlig overveiet Deres note av 7. december, som indeholdt den norske regjerings svar paa de forslag, som indeholdtes i vor note til Dem av 27. november.

1. Fisk og fiskeprodukter. Kollegiet akcepterer, hvad Deres regjering i denne henseende foreslaar, og samtykker i utførselen av 48 000 tons exportvegt av fisk og fiskeprodukter aarlig til Centralmagterne.

Med hensyn til fiskeolje bemerkes, at Norge kræver betydelige mængder fettstoffer fra De Forenede Stater og deres forbundne. Skjønt fiskeolje kanhænde ikke er spiselig fett, kan det let gjøres spiselig og nærende ved tilsætning av visse andre oljer som bomuldsfrøolje, som Norge har anmodet De Forenede Stater og deres forbundne om at levere. Hvilkesomhelst oljer Norge maatte utføre til Centralmagterne vilde medføre en formindskelse av Norges egen tilgang paa fettstoffer, og vor egen utførsel av fettstoffer til Norge vilde forsaavidt være til erstatning for fettstoffer utført til Centralmagterne. Kollegiet kan ikke samtykke i levering av nogen varer til Norge, hverken fettstoffer eller andre varer, som i virkning vil bli direkte eller indirekte sat istedet for varer, som utføres til Centralmagterne.

Vi antar, at ingen fisk eller fiskeprodukter fanget med eller paa nogen maate tilberedt med noget som er indført fra ("with supplies imported form") De Forenede Stater eller deres forbundne vil bli utført i nogen form til Centralmagterne, og at utførselen av hver klasse fisk og fiskeprodukter skal finde sted i den form, som vanlig har været brukt før ("in the form in ordinary use in the past").

2. Kobber. Hvad der fastsættes i dette avsnit av Deres note forekommer ikke kollegiet at være ret. Deres regjering anmoder om store mængder kobber fra De Forenede

Stater og deres forbundne. Det til utførsel disponible overskudd av kobber, som de har kontrol over, er ikke tilstrækkelig til at dække alle krav. Men saalagt som De Forenede Staters og deres forbundnes krigsbehov tillater det, vil kollegiet paa enhver maate bistaa med at tilveiebringe det kobber, som Norge trønger. Vi samtykker i utførsel av kobber til Centralmagterne som kompensasjon for kobber, som mottages fra disse magter i bearbejdet form, med tillæg av 5 pct. for at dække spild. Deres regjering krøver nu ret til at utføre kompensationskobber til Centralmagterne, ikke i form av raat eller raffinert kobber, men i form av kobberindholdet av ertser, som med undtagelse av "purple ore" er fattige paa kobber, men rike paa svovl. Svovlindholdet av disse ertser overskrider i værdi langt deres kobberindhold. Svovl er en vare av førsteklases betydning i fabrikationen av sprængstoffer, og er av største værdi saavel for De Forenede Stater og deres forbundne som for Centralmagterne. Deres regjeringens forslag vilde derfor føre til at tilstaa Centralmagterne, under paaskudd av ("under guise of") kompensasjon for kobber, et stort kvantum værdifuldt krigsmateriale, som ikke har nogetsomhelst at gjøre med kompensationsprincippet. Dette kollegium er uvillig til at akceptere et forslag, som fører til saadanne resultater. Faktisk er der ikke av Norge blit utført nogen svovlkis ("pyrites") til Centralmagterne i et betragtelig tidsrum. Kompensationskobberet som utføres til Centralmagterne, maa være ("should be") i form av raat eller raffinert kobber, saaledes som fastsat i vor note til Dem av 27. november.

3 og 4. Kalciumkarbid, kalciumnitrate, ferrosilicium og molybdenit. Disse to avsnit av Deres note turde kunne behandles underet. I den forbeholder Deres regjering sig retten til at utføre til Centralmagterne 15 000 tons kalciumkarbid, 18 000 tons kalciumnitrat, 4 000 tons ferrosilicium og 50 tons molybdenite.

Almenheten er mere fortrolig med anvendelsen av kalciumkarbid som belysningsmiddel og av kalciumnitrat som gjødningsmiddel end med anvendelsen av hver av disse artikler til fremstilling av ammunition. Alle de i disse to avsnit omhandlede artikler er imidlertid ikke alene anvendelige, men anvendes i stor utstrækning i ammunitions-fabrikationen.

Ferrosilicium og molybden er selvfølgelig materialer av førsteklases betydning i tilvirkningen av krigsredskaper. I alle vore forhandlinger med Dem angaaende Norges utenrikshandel har vi alene søkt en fri meningsutveksling angaaende spørsmålet om, hvad der vilde være rimelige indrømmelser, som De Forenede Stater og deres forbundne kunde vente av Norge i betragtning av den store mængde varer, som Norge begjærer fra dem. Vi kan ikke være helt likegyldige overfor de anvendelser, som disse varer skal faa. Deres regjering vil ikke finde det vanskelig at forstaa dette kollegiums alvorlige ulyst til at gaa med paa ikke alene store mængder av levnettsmidler, men av andre varer som er væsentlige for opretholdelsen av Norges

industrielle liv i dets fulde kraft, - alene for at se denne kraft anvendt til at smede krigsvaaben mot os selv og mot vore forbundne, og vi nærer bestemt haab om ("feel confident"), at Deres regjering ved paany at overveie saken vil forstaa denne ulyst og vil være enig med os i, at De Forenede Stater og deres forbundne har et retfærdig krav paa ("will be fairly entitled to") forkjøpsret til saadanne artikler som omhandles i disse avsnit, hvis de forsyner Norge med de varer, det behøver.

5. Vi bemerker, at De blandt produkter som ikke skal utføres til Centralmagterne medtar Antimony, Bismuth, Manganese, Mica, Nickel, Tin, Titanium og Wolfram.

De er fra vore gjentagne samtaler opmerksom paa, at der ikke er git os nogen tilfredsstillende grund for, at krom ikke er medtat i denne liste. Kollegiet venter, at det blir medtat.

Vi antar, at dette avsnit dækker alle ertser og legeringer av de omhandlede artikler.

6. Deres regjerings erklæring ("stipulation") om ikke at utføre til Centralmagterne nogensomhelst fødevarer av nogensomhelst art, undtagen fisk og fiskeprodukter, aksepteres.

7. Dette avsnit frembyr noen vanskeligheter. Deres regjering forbeholder sig retten til at utføre fra Norge til Centralmagterne alle andre artikler end de ovenfor nævnte uten nogensomhelst begrænsning med hensyn til art eller mængde. Dersom vi skulde akseptere dette avsnit, som det staar, vilde vi samtykke i, at Deres regjering frit kunde eksportere til Centralmagterne mange av de artikler, som vi anmodes om at levere til Norge, saavel som alle slags nitrater, hvorav Norge producerer mange ved siden av kalciumnitrat. Jernmalm, jern, staal, zink og aluminium vilde gaa frit til Centralmagterne. Dette avsnit lar døren vitt aapen for uventede utviklinger, som lettelig kunde forvolde beklagelige misforstaaelser og uoverensstemmelser. De ovenfor gjengivne betragtninger med hensyn til de i avsnit 4 og 3 av Deres note beskrevne artikler har direkte anvendelse paa alle artikler, som erkjendes at være bestanddele av ammunition og krigsmateriel, hvad enten de er særlig nævnt av Dem eller ikke, og vi henstiller til Deres regjering, at den, i betragtning av de tilførsler som skal skaffes Norge av De Forenede Stater og deres forbundne, forhindrer utførselen av alle saadanne artikler til Centralmagterne. Deres regjering vil selvfølgelig være enig i, at ingen vare, som De Forenede Stater eller deres forbundne maatte forsyne Norge med, skal utføres til Centralmagterne eller skal brukes i fremstilling av noen anden vare som maatte bli utført til Centralmagterne, og at ingen vare med undtagelse av fisk og fiskeprodukter for hvis utførsel Norge tidligere har opstillet indskrænkninger i henhold til nogen overenskomst eller forstaaelse mellem Norge og den britiske eller franske regjering forinden De Forenede Staters indtræden i krigen, skal utføres til Centralmagterne. Og dersom Norge utfører til noget

neutralt land som er naboland til Centralmagterne eller nogen av disse, nogensomhelst vare som Norge gaar med paa ikke at utføre til Centralmagterne, saa vil Norge sørge for gjennom avtale med saadant neutralt lands regjering, at ingen saaledes utført vare skal bli gjenutført direkte eller indirekte til Centralmagterne. Dette punkt dækkes av Deres note av 16. november.

8. Dette kollegium kan ikke absolut garantere Norge en tilførsel av levnettsmidler som vil avhænge av kommende høstutbytters usikkerhet, eller av andre artikler hvis tilførsel nødvendigvis avhænger av produktionsvilkaar som ikke kan forutsees. Heller ikke kan De Forenede Staters og deres forbundnes behov i krigen i enhver henseende bestemt anslaaes paa forhaand. Deres regjering er opmerksom paa, at forsaavidt levnettsmidler angaar, er der for nærværende tilstrækkelig til alle rimelige behov og at hovedvanskeligheten, seet i lys av Tysklands sjørøveragtige undervandsvirksomhet, ligger i at bringe tilførslerne til de lande hvor de trænges. De Forenede Stater og deres forbundne kontrollerer størstedelen av de tilgjengelige forraad av saadanne varer, og enhver overenskomst, som maatte naaes med Norge, vil bli indgaat alene med de forbundne magters medvirken.

Kollegiet antar selvfølgelig, at den norske regjering vil raadføre sig med De Forenede Stater og deres forbundne med hensyn til de kilder, fra hvilke Norge fra tid til anden skal opnaa sine tilførsler, og hvis dette gjøres føler kollegiet sig berettiget til at forsikre Deres regjering om, at saafremt en overenskomst naaes, kan og vil Norges rimelige behov bli dækket, og at De Forenede Stater og deres forbundne vil gjøre enhver anstrengelse for at naa dette.

9 og 10. Kollegiet vil, hvis en overenskomst naaes, utøve al sin indflydelse, ved tilstaaelse ikke alene av utførselstilladelser for de varer som indgaar under overenskomsten, men ogsaa for bunkerul og skibsfornødenheter, for at lette transporten til Norge av saadanne varer i saadanne mængder som maatte bli nærmere fastsat i overenskomsten, og Kollegiet har mottat forsikring fra de allierte regjeringer, med hvilke det handler i fuld overensstemmelse i disse saker, om at de paa enhver maate vil lette al varetransport til Norge, som finder sted i fuld overensstemmelse med overenskomstens bestemmelser.

11. Hvad overenskomstens varighet angaar, gaar Kollegiet med paa, at den skal være i kraft saa længe krigen varer, men saaledes at den kan bringes til ophør av hver enkelt av parterne ved utløpet av ett aar fra overenskomstens datum og til enhver tid senere, under forutsætning av at der gives 3 maaneders varsel om dens ophør. Dersom en overenskomst blir sluttet senere end 24. december 1917, vil Kollegiet vente, at Deres regjering holder regnskap med den fisk og de fiskeprodukter, som eksporteres til Centralmagterne fra den datum, og at totalutførselen av fisk og fiskeprodukter til

Centralmagterne skal ske efter en maalestok som ikke overstiger 4 000 tons pr. maaned fra den datum indtil overenskomstens ophør. Og Kollegiet vil vente, at den norske regjering tar hurtige og virkningsfulde skridt til at tilveiebringe hensigtssvarende organisation, som kan skaffe sikkerhet for at overenskomsten skal bli rigtig iverksat i enhver henseende, og at ingen oversjøisk fra indførte varer skal gaa direkte eller indirekte til De Forenede Staters og deres forbundnes fiender. Den norske regjering vil uten tvil være beredt til at gi hovedtrekkene i en saadan organisation i den endelige overenskomst. Det vil ogsaa ventes at Deres Regjering leverer fulde statistiske opgaver over indførsel til og utførsel fra Norge, naar De Forenede Stater og deres forbundne anmoder derom, til de tidspunkter, som av dem maatte bli nærmere opgit.

Dette var altsaa War Trade Boards note av 20. december, og jeg skal bemerke, at de enkelte nummererte avsnit refererer sig til tilsvarende avsnit i minister Nansens note av 7de samme maaned. Paa samme tid som noten av 20. december kom mig ihænde fik jeg fra minister Nansen et telegram, indeholdende Amerika-kommissionens kommentarer til noten. Ogsaa dette telegram er blandt de utlagte dokumenter.

Regjeringen har utarbeidet et utkast til svar paa War Trade Boards note av 20. december. Dette utkast blev forelagt for utenrikskomiteen, og i samarbeide med utenrikskomiteen blev der foretat noksaa omfattende redaktionelle ændringer, fortrinsvis med en mulig offentliggjørelse for øie. Under arbeidet hermed er der ogsaa foretat enkelte ændringer i utkastet av mere reel karakter. Regjeringen har ogsaa efter komitebehandlingen foretat et par rettelser i utkastet for at forebygge misforstaaelser. Dette utkast skal jeg læse op, som det nu lyder:

Den norske regjering har overveiet War Trade Boards forslag av 20. december. Den er helt enig i opfatningen av disse forhandlinger som en fri meningsutveksling om, hvad der vil være rimelige indrømmelser, som De forenede stater og deres forbundne kan vente av Norge til gjengjæld for de varer, som Norge ønsker fra dem. Og den norske regjering nærer det sikre haab, at der med dette syn fra begge sider maa kunne naaes en snarlig og for begge parter tilfredsstillende overenskomst. Der er imidlertid ett forhold, som den norske regjering maa ta i betragtning under forhandlingerne, men som det av naturlige grunde ligger fjernere for Amerikas forenede staters regjering at føle vægten av, nemlig hensynet til Norges stilling som nøytral stat og til fortsat bevarelse av dets nøytralitet under den paagaaende verdenskrig. Men den norske regjering føler sig berettiget til at haabe og vente, at vanskelighetene kan løses, naar den aapent lægger frem

sine synsmaater. Der raader i Norges folk en fast vilje til at bli staaende utenfor krigen. Denne nøytralitetsvilje medfører, at det maa være villig til at vedlikeholde handelsforbindelser til begge sider. Norge kan i sin handelspolitikk ikke bryte med en av de krigførende, uten at det alvorlig maa befryktes, at heller ikke den almindelige politiske nøytralitet længe vil kunne opretholdes. Under bestræbelserne for at bevare nøytraliteten er nu Norge kommet i den stilling, at landet maa se fremtiden imøte med den største bekymring. Der gjøres de mest energiske bestræbelser for at tøie de forraad landet har, længst mulig og for at øke matproduksjonen. Men der forestaar allikevel åpenbar nød, dersom vi ikke faar tilførsler. Den norske regjering kan ikke tvile paa, at Amerikas forenede stater saavel som deres forbundne vil forstaa Norges vanskelige stilling. Norge har et billig krav paa, at det ikke ved nægtelse av det daglige brød stilles overfor valget mellem den rene nød eller en overenskomst, som vilde medføre fare for dets nøytrale stilling og muligens utsætte det for en krig, som i kort tid vil kunne nedbryte, hvad folket i aarhundreder har bygget op. War Trade Boards note omhandler i alle sine dele ikke alene Amerikas forenede stater, men ogsaa deres forbundne, og den anfører, at den eventuelle overenskomst kun vil bli avsluttet med de forbundne magters medvirken. Under disse omstændigheter finder den norske regjering - naar der spørres om, hvad der fra norsk side maa ansees for rimelige vederlag for de ydelser, som Norge venter fra Amerikas forenede stater og deres forbundne - at burde fremholde, at Norge allerede forinden Amerikas forenede staters indtræden i krigen for opnaaelse av nødvendige tilførsler har ydet deres forbundne meget betydelige fordeler. I første række kommer her i betragtning de overordentlig store fordeler, som Norges handelsflaate, med store ofre av menneskeliv og av skibe, under krigen har ydet verdenshandelen og fremdeles yder ikke mindst de allierte magter. Men ved siden herav maa man ogsaa fremholde norske bankers finansielle ydelser, som efter Norges evne har været betydelige, mange og byrdefulde indskrænkninger i det fri næringsliv, som Norge under verdenskrigen har maattet paata sig eller finde sig i av hensyn til de allierte magters krigsinteresser, samt - hvad der ogsaa under disse forhandlinger indtar en fremtrædende plads - utførsel av Norges produkter utelukkende eller i saa store kvantiteter til Amerikas forenede staters forbundne, at der litet eller intet er blit igjen til anden export, endog til nøytrale lande, som før krigen har utgjort vort faste marked. I War Trade Boards noter av 27. november og 20. december er det git uttrykk for, at De forenede stater og deres forbundne fremdeles ønsker at erholde import fra Norge. I noten av 27. november er f.ex. foreslaat levering av norsk kalcium karbid mot vederlag i lysolje og av norsk kalcium nitrat mot vederlag i gjødningsstoffer. I noten av 20. december er antydning om, at Amerikas forenede stater og deres

forbundne faar forkjøpsret til forskjellige norske exportartikler. Den norske regjering vil i denne anledning straks avgi den principielle erklæring, at den er villig til i den eventuelle overenskomst at overta forpligtelse til at gi utførselstilladelse til Amerikas forenede stater eller deres forbundne for betydelige mængder varer, som maatte ha interesse for dem, forutsat at Norges eget behov ikke derfor er tilhinder. Videre er den norske regjering villig til i en eventuel overenskomst at vedta følgende almindelige principper som forpligtende for Norge: a. Ingen vare eller del derav, som Norge ifølge overenskomsten erholdt indført fra Amerikas forenede stater eller deres forbundne, skal direkte eller indirekte kunne utføres til centralmagterne. Ved en overenskomst av indhold som i nærværende note omhandlet vil Amerikas forenede stater erholde tilstrækkelig sikkerhet for, at der ikke vil finde nogen saadan utførsel sted fra Norge av norske varer, at de fra Amerika i henhold til overenskomsten indførte varer blir erstatning for utførte. b. Hvis noget vareparti, som i henhold til overenskomsten ikke kan utføres fra Norge til centralmagterne utføres til noget nøytralt land, som grænser til disse eller noget av dem, skal Norge ved avtale med vedkommende nøytrale lands regjering sørge for, at intet saaledes fra Norge utført vareparti blir gjenutført direkte eller indirekte til centralmagterne.

Den norske regjering er endvidere villig til, - undtagen forsaavidt angaar fisk og fiskeprodukter, hvorum særegen avtale foreslaaes truffet i nærværende overenskomst, jfr. nedenfor - at vedtage i forhold til Amerikas Forenede Stater de samme innskærnkninger med hensyn til Norges frie utførsel, som er opstillet i tidligere overenskomster mellem den norske regjering og den britiske eller franske regjering før De Forenede Staters indtræden i krigen.

Endelig erklærer den norske regjering at ville stille sig imøtekommende overfor en eventuel fornyelse av de mellem den britiske regjering og norske næringsorganisationer avsluttede saakaldte brancheavtaler.

Det under krigen utviklede byrdefulde klausulsystem med hensyn til varer, som er producet eller tilberedt ved hjelp av indførte redskaper og hjelpemidler, finder den norske regjering litet tiltalende. Det synes ogsaa mindre paakrævet i de tilfælde, hvor eksporten av vedkommende vare er begrenset paa anden maate. Man har derfor nylig overfor den britiske regjering bragt paa bane dette systems ophør for fiskevarers vedkommende, hvis utførselen av saadanne varer til Centralmagterne begrænses som forutsat i nærværende forhandlinger. Dersom Amerikas Forenede Stater kræver det, er den norske regjering dog villig til at vedta, at klausulsystemet fremdeles bibeholdes i rimelig utstrækning.

Til de enkelte punkter av War Trade Boards note av 20. december skal den norske regjering gjøre følgende bemerkninger:

I. Fisk og fiskeprodukter. Den norske regjering har bemerket, at der er opnaaet enighet om, at der fra Norge skal kunne utføres av levnetsmidler til Centralmagterne aarlig 48 000 tons eksportvegt fisk, fiskehermetik og andre fiskeprodukter.

Hvad tran og sildeolje angaar, skal man uttale, at Norges eget behov medfører, at utførsel av disse varer ikke antages at kunne finde sted iaar. Da det imidlertid medgives, at tilførsel av bomuldsfrøolje fra Amerikas Forenede Stater kan frigjøre tran og sildeolje for utførsel, vil den norske regjering intet ha imot som kompensasjon for tilførsel av bomuldsfrøolje at gi utførselstillatelse til Amerikas Forenede Stater eller deres forbundne for den mængde tran, som vil kunne avsees. Herfra maa dog undtages et ikke for snevert begrænset kvantum medicintran, idet War Trade Board sikkerlig vil være enig i, at Norge av humanitære grunde bør ha adgang til utførsel til hvilket som helst land av denne vare.

Med hensyn til War Trade Boards forutsætning, at eksporten av hver klasse fisk og fiskeprodukter skal ske i den form, som vanlig bruktes tidligere, bemerket den norske regjering, at denne forutsætning forekommer den noget uklar, men dersom meningen er, at det for eksporten fastsatte maksimumskvantum ikke maa omgaaes, er den norske regjering selvfølgelig enig heri og vil nu som hittil dra omsorg for skarp kontrol.

II. Kobber. Den norske regjering har med tilfredshet bemerket, at Amerikas Forenede Stater, saalangt deres og deres forbundnes krigsbehov tillater det, vil paa enhver maate bistaa med at skaffe Norge det kobber, det behøver. Likeledes har man bemerket, at Amerikas Forenede Stater samtykker i utførsel av kobber til Centralmagterne som kompensasjon for kobber efter samme regler som avtalt i den mellem den norske regjering og den britiske regjering avsluttede kobberavtale. War Trade Board finder det imidlertid ikke at være ret, naar den norske regjering har forbeholdt at utføre dette kompensationskobber til Centralmagterne i form av kobberindholdet i ertser, som ogsaa indeholder svovl. War Trade Board kræver, at det kompensationskobber, som utføres til Centralmagterne fra Norge, kun skal være i form av rent eller raffinert kobber.

For Norge at overta forpligtelse til ikke at levere svovlkis til Centralmagterne vil være meget vanskelig. Det maa nemlig ikke oversees at Tyskland er en gammel kunde av Norge i denne artikkel. For bare at holde sig til de sidste aar kan nævnes, at Norge i 1915 utførte 210 000 tons svovlkis til Tyskland og i 1916, indtil eksporten stoppet op av hensyn til Norges kobberavtale med Storbritannien, 85 000 tons. I 1913, sidste aar før krigen, mottok Tyskland direkte fra Norge 41 000 tons svovlkis og i transit over Holland og Belgien saa betydelige kvanta, at sakkyndige anslaar Tysklands samlede tilførsel av svovlkis i det aar fra Norge til ca. 90 000 tons. - Paa grund av den i Norge herskende store mangel

paa kobber saa den norske regjering sig sommeren 1916 nødsaget at avslutte avtale med Storbritannien om tilførsel av 3 000 tons kobber til Norge mot kompensasjon i svovlkis. Herved fremkom en midlertidig stans i utførselen av norsk svovlkis til Tyskland. I løpet av nogen maaneder vil dog denne kompensationsleverance sandsynligvis være tilendebragt, og Norge vil igjen staa frit med hensyn til utførsel av sin svovlkis. Den norske regjering er imidlertid villig til, dersom en overenskomst efter de i denne note angivne linjer kommer istand, at overta forpligtelse til at gi utførselstillatelse til Amerikas Forenede Stater eller deres forbundne for nye mængder svovlkis. Det antages, at disse stater i 1918 skulde kunne erholde kjøpt mindst 130 000 tons, hvad der betydelig overstiger deres import fra Norge i 1917. Den norske regjering er ogsaa villig til, for at lette Amerikas Forenede Staters eller deres forbundnes adgang til at kjøpe svovlkis i Norge ikke at gi utførselstillatelse til Centralmagterne for denne vare som kompensasjon for kobber før 1. mai 1918 og ikke for mere end 40 000 tons i 1918 og 5 000 tons maanedlig derefter, saalange overenskomsten mellem Norge og Amerikas Forenede Stater bestaar.

War Trade Board har i sin note av 20. december gjort en undtagelse med hensyn til purple ore fra de betragtninger, det har anstillet for svovlkis i sin almindelighet. Og den norske regjering gaar ut fra, at denne vare, som ogsaa under de nuværende forhold uhindret utføres til Centralmagterne, fremdeles maa kunne utføres dertil uten hensyn til de indskrænkninger, som den norske regjering ved overenskomsten maatte paata sig for svovlkisens vedkommende.

III og IV. Den norske regjering forstaar fuldt ut den betydning, som War Trade Board tillægger kalciumpkarbid, kalciumnitrat, ferrosilicium og molybdenite. Den maa indrømme, at (som vederlag for de tilførsler av nødvendighetsartikler, som Norge forventer fra Amerikas Forenede Stater og deres forbundne) har disse stater et billig krav paa adgang til at faa kjøpt betydelige kvanta av disse norske produkter. Det er netop som uttryk for denne tanke, at den norske regjering har stillet i utsigt, dersom en overenskomst naaes, kun at tillate utført forholdsvis smaa mængder av disse artikler til Centralmagterne. Derved vil nemlig adgangen lettes for Amerikas Forenede Stater og deres forbundne til at kjøpe en betragteligere del av Norges produktion. For Norge at forpligte sig i en overenskomst med De Forenede Stater til helt at avbryte den hittil stedfundne utførsel av disse artikler til Centralmagterne vil imidlertid være en saa betænkelig sak, naar hensees til bevarelse av nøytraliteten, at den norske regjering ikke finder at kunne paata sig dette ansvar. Den vil dog ogsaa i dette punkt gjerne strække sig saa langt som mulig og finder derfor, omend ikke uten betænkelighet, at kunne gaa med paa at fastsætte de fremtidige eksportkvanta til

Centralmagterne for den tid, hvori overenskomsten med Amerikas Forenede Stater bestaar, til ikke over 15 000 tons kalciumkarbid, 12 000 tons kalciumnitrat, 4 000 tons ferrosilicium og 30 tons molybdenite i ett aar. Det er mulig, at levering av kalciumnitrat til Centralmagterne i indeværende aar vil bli yderligere betydelig redusert av hensyn til Norges eget forbruk. - De nævnte aarskvanta er at beregne fra det tidspunkt, da overenskomsten med Amerikas Forenede Stater træder i kraft. De kvantiteter av disse artikler, som Amerikas Forenede Stater og deres forbundne vil faa anledning til at kjøpe, naar utførselen til Centralmagterne begrænses som anført, er - ved siden av en del andre kemiske og metallurgiske produkter - omhandlet nedenfor under VII.

V. Den norske regjering er villig til ikke at tillate utført fra Norge følgende varer, saalænge overenskomsten bestaar: Antimony, bismuth, manganese, mica, nickel, tin, titanium og wolfram. Den norske regjering gaar ind paa, at nævnte artikler skal forstaaes at omfatte ogsaa ertser og legeringer av de samme artikler. Av hensyn til den vekt, som War Trade Board lægger paa krom, vil den norske regjering for at lette Amerikas Forenede Stater eller deres forbundne adgangen til at erholde kjøpt denne vare i Norge ikke - saalænge overenskomsten bestaar - tillate utført krom og ertser og legeringer derav til noget andet land. Den norske regjering vil dog ikke undlate at oplyse, at den væsentlige del av de norske kromgrubers produktion av krommalm for længere tid fremover er kontrahert til Sverige, hvor den blandt andet anvendes i den svenske kulelagerindustri, hvis produktion antages ogsaa at komme Amerikas Forenede Stater og deres forbundne tilgode.

Den norske regjering vil i denne forbindelse gjøre opmerksom paa de store ydelser, som den norske smelteindustri gjør de allierte stater ved fremstilling av ferrokrom. I 1917 er der utført til de allierte stater omkring 3 000 tons ferrokrom, væsentlig forarbeidet av importert krommalm, og i 1918 kan man, under forutsætning av at en overenskomst kommer istand, regne med, at denne ydelse kan bringes op i 5 000 tons.

VI. Foranlediger ingen videre bemerkninger. VII. Som anført i de indledende bemerkninger i nærværende note godkjender den norske regjering det almindelige princip, at Norge ikke skal utføre til Centralmagterne nogen vare eller del derav som det efter den eventuelle overenskomst med De Forenede Stater erholder fra Staterne eller deres forbundne. Den av War Trade Board nævnte mulighet for, at dette skulde kunne ske, vil derfor være utelukket. War Trade Board nævner under dette punkt dernæst forskjellige norske utførselsartikler - alle slags nitrater (bortset fra det allerede omhandlede kalciumnitrat), jernmalm, jern, staal, zink, og aluminium, som kan være bestanddele av ammunition og krigsmateriel, og uttaler om disse, at Norge vil kunne utføre dem til Centralmagterne i ubegrænsede mængder, dersom den norske regjerings forslag godkjendes. War Trade Board henstiller til den norske

regjering at forhindre utførsel av alle saadanne artikler til Centralmagterne. - Den norske regjering skal hertil bemerke, at den ikke finder det riktig i en overenskomst med fremmed stats regjering at binde sit land generelt til ikke-utførsel av norske artikler, som ikke specielt nævnes i overenskomsten. Av hensyn til bevarelse av Norges nøytralitet kan man heller ikke for de forannævnte artiklers vedkommende forpligte sig til helt at avbryte den utførsel til Centralmagterne, som hittil har fundet sted. Den norske regjering er imidlertid villig til at gi tillatelse til utførsel ogsaa av disse artikler i saa betydelige mængder til Amerikas Forenede Stater eller deres forbundne som vederlag for de tilførsler disse lande vil skaffe Norge, at der kun vil bli smaa kvantiteter igjen, som kan utføres til Centralmagterne. Den norske regjering vil i denne forbindelse henlede opmærksomheten paa, at det bestaaende klausulsystem yderligere legger stramme baand paa utførselen fra Norge til Centralmagterne. Hvor der til fremstilling av nogen av de ovenfor nævnte varer benyttes fra de allierte lande tilførte maskiner, kul, olje, petroleum eller andre hjelpemidler, vil paa grund av klausulsystemet en række varer ikke kunne utføres til Centralmagterne.

Efter beregninger, som har været anstillet, skulde de foreliggende faktiske forhold gi Amerikas Forenede Stater og deres forbundne anledning til at kjøpe følgende omtrentlige mængder i ett aar:

Kemiske produkter:

Nitrater	ca.	90 000 tons
Cyanamid	"	10 000 "
Kalciumkarbid	"	30 000 "
Siliciumkarbid og lign. stoffe	"	3 000 "
	ca.	133 000 tons

Metallurgiske produkter:

Aluminium	ca.	12 000 tons
Zink	"	20 000 "
Natrium	"	200 "
Ferrosilicium	"	20 000 "
Ferrokrom	"	5 000 "
Specialstaal, hestekosøm og spiker	"	3 000 "
	ca.	60 200 tons

Mineraler:

Jernmalm, koncentrat og briketter	ca.	200 000 tons
Svovlkis	"	130 000 "
Molybdænerts og andre i klasse dermed staaende ertser	"	300 "
	ca.	330 300 tons

Skogprodukter:

Møte for lukkede dører, Stortinget 25. januar 1918

Rundlast, navnlig props	ca.	200 000	tons
Skaaret, høvlet last ialt	"	400 000	"
Trømme, tør vegt	"	125 000	"
Cellulose	"	200 000	"
Papir	"	125 000	"
Fyrstikker	"	3 000	"
	ca.	1 055 000	tons

Den norske regjering forpligter sig til, dersom en overenskomst naaes, at gi utførselstilladelse til Amerikas Forenede Stater og deres forbundne for de kvantiteter, som de maatte kjøpe av disse varer i Norge forutsat at Norges eget behov ikke maatte være til hinder.

Der er i Norge opstaat et meget sterkt og utbredt krav om utfærdigelse av utførselsforbud for alle viktigere artikler, for at Norge skal kunne forhindre, at disse artikler gaar ut av landet uten tilsvarende motydelser. Og den norske regjering har for at kunne regulere landets handelsforbindelser til alle sider under overveielse at utfærdige utførselsforbud for de artikler, som fortrinsvis her kommer i betragtning, og som ikke allerede er underkastet exportforbud. Efter foranstaaende forslag vil Norge, som vederlag for de væsentlige tilførsler det forventer fra Amerikas Forenede Stater og deres forbundne, tillate den langt overveiende del av sit utførselsoverskudd utført til disse lande. Norge behøver imidlertid for at opretholde sit arbeidsliv ogsaa tilførsler fra Centralmagterne, og det maa derfor kunne disponere over motydelser som vederlag for saadanne tilførsler.

VIII, IX og X. Den norske regjering har bemerket War Trade Boards uttalelse i dets note av 20. december om, at dersom en overenskomst naaes, kan og vil Norges rimelige behov bli dækket, og at De Forenede Stater og deres forbundne ikke vil spare nogen anstrengelse for at naa dette maal. Den norske regjering har ogsaa bemerket War Trade Boards uttalelse om, at det vil utøve al sin myndighet i tilstedelsen av utførselstilladelser for de varer, som matte indgaa under overenskomsten, saavel som for bunkers og skibsfornødenheter for at lette transporten til Norge av saadanne varer. Likeledes har den norske regjering bemerket, at War Trade Board har mottatt forsikring fra de allierte regjeringer om, at de paa enhver maate vil lette transporten til Norge av alle varer overensstemmende med den eventuelle overenskomst. Den norske regjering har ogsaa i note av 9. januar fra De Forenede Staters minister i Kristiania mottatt erklæring om, at dersom en tilfredsstillende overenskomst naaes, vil Norge faa "rations estimated to satisfy her legitimate requirements". Til denne erklæring har ogsaa den britiske, franske og italienske minister i Kristiania ifølge instruksjoner fra sine regjeringer sluttet sig. Den norske regjering ser heri bindende tilsagn om, at de kvantiteter av levnettsmidler og andre artikler, som Norge har behov for, virkelig skal komme til Norge. - Med hensyn til de

nævnte kvantiteters størrelse er der allerede av dr. Nansens kommission forelagt War Trade Board et omfattende materiale. Den norske regjering har i telegram fra dr. Nansen, indløpet hertil 20. januar, mottat War Trade Boards forslag med hensyn til fastsettelsen av kvantiteter for en række artiklers vedkommende. Dette forslag er under behandling av vedkommende fagdepartementer, og den norske regjering skal uttale sig derom med mindst mulig opphold.

War Trade Board har anført, at det anser selvfølgelig, at den norske regjering vil raadføre sig med Amerikas Forenede Stater og deres forbundne med hensyn til de kilder, fra hvilke Norge fra tid til anden skal opnaa sine tilførsler. Den norske regjering antar ikke, at der vil være noget til hinder for at gjøre dette med hensyn til de oversjøiske tilførsler.

XI. Med hensyn til varigheten av den tilsigtede verenskomst har den norske regjering bemerket sig, at War Trade Board er enig i, at overenskomsten skal gjælde for krigens varighet, men av hvilket som helst av parterne kunne bringes til at ophøre ved utløpet av ett aar fra den datum, den er avsluttet, og naarsomhelst derefter. Om saadant opphør skal der gives tre maaneders varsel. Likeoverfor War Trade Boards bemerkning om, at den omtalte beregning av fiskeeksporten til Centralmagterne (4 000 tons pr. maaned gjennemsnittlig) skal begynde allerede 24. december 1917, vil den norske regjering uttale, at den har alvorlig overveiet muligheten av at gaa ind herpaa, men den finder ikke at kunne gjøre det, fordi en saadan begrænsning i sine virkninger vilde faa karakteren av en tilbakevirkende indskrænkende forholdsregel overfor Tyskland. For imidlertid at vise sin oprigtige vilje til ogsaa i denne henseende længst mulig at imøtekomme War Trade Boards ønske har den norske regjering allerede kort efter mottagelsen av War Trade Boards note av 20. december instruert dr. Nansen om at meddele War Trade Board, at den vil opretholde foreløbig for januar maanedes vedkommende 15 procentgrænsen for utførselen til Tyskland av de sorter fisk og fiskevarer, for hvilke Norges traktatmæssige pligt overfor England til at overholde denne grænse bortfalt efter 26. december.

War Trade Board har uttalt forventningen om, at den norske regjering vil levere periodiske statistiske opgaver over indførsel og utførsel, naar Amerikas Forenede Stater og deres forbundne anmoder derom. Hertil er den norske regjering villig.

Den norske regjering kan ikke avslutte sit svar paa den amerikanske note uten at fremholde et varmt ønske om, at det maa vinde forstaaelse, at Norge har søkt at imøtekomme Amerikas Forenede Stater saa langt, som den norske regjering har fundet det forenelig med landets vitale interesser. Norge tilbyder som vederlag for de nødvendige tilførsler fra Amerikas Forenede Stater og deres forbundne den langt overveiende del av sin eksport i tillæg til vor handelsflaates overordentlige ydelser og ofre under krigen. Hvad Norge ønsker som vederlag fra Amerikas

Forenede Stater og deres forbundnes side er kun tilførsler, som er nødvendige for at opretholde Norges folkehelse og produktive evne.

Som det vil sees, har regjeringen ved avfattelsen av dette svar paa den amerikanske note fulgt den samme utenrikspolitiske hovedlinje som tidligere, idet den søker en overenskomst paa grundlag av gjensidige indrømmelser, men uten at opgi Norges handelspolitiske neutralitet. Regjeringen har i utkastet pekt paa de fordele, som fra norsk side er ydet og fremdeles ydes Amerikas forbundne under krigen. Og den har som vederlag for de tilførsler, som Norge begjærer fra Amerika og dets forbundne, tilbudt værdifulde motydelser gjennom Norges eksport. Utkastet indeholder endvidere almindelige principer, hvorved Amerika og dets forbundne sikres mot, at de tilførsler, som Norge venter fra dem, skal komme deres fiender tilgode. Utkastet gjennomgaar dernæst i enkeltheterne de forskjellige avsnit av den amerikanske note, og regjeringen har søkt paa hvert enkelt punkt at imøtekomme de amerikanske krav eller at paavise, hvilke vægtige grunde den har for ikke helt ut at kunne gjøre dette.

Jeg vil henlede oppmerksomheten paa, at der først i indeværende maaned er fremkommet noget mere bestemte uttalelser fra amerikansk og alliert hold om de tilførsler, som Norge, dersom en overenskomst naaes, vil kunne faa. Talopgaver har vi overhodet ikke faat før med Nansens telegram, som kom hertil den 20. ds. - nu i denne maaned altsaa. Dette skal jeg tillate mig at læse op en oversættelse av.

"Oversættelse av telegram fra Den norske legation i Washington til utenriksministeren, mottat i Kristiania 20. januar 1918. Nr. 95. Dr. Nansen har 18. ds. mottat en meddelelse fra War Trade Board, indeholdende forslag til rationering for Norge i dette aar i tilfælde av avslutning av en almindelig overenskomst. De omhandlede mængder er forsøksvise og fastsat i metriske tons. Forslagets tekst er følgende:

"Foreslaaet liste over varer, som De forenede Stater og deres forbundne i krigen er blit enig om at anse som tilstrækkelige til at dække Norges behov i dette aar under hensyntagen til de foreliggende omstændigheter:

a. Fødevarer:

Brødkorn, inklusive ris	300 000 tons
Stivelse	1 000
Cacao	1 400
Caffe	14 500
The	160
Saucer og pickles	80
Sirup	5 000
Krydderier	382
Tørret frugt	4 000
Frisk frugt	6 000

b. Oljer og fettstoffer:

Vegetabiliske og animalske	10 000
----------------------------	--------

Møte for lukkede dører, Stortinget 25. januar 1918

Mineralske oljer	76 500
c. <u>Gummi etc.</u>	500
d. <u>Tekstilvarer:</u>	
Silke, garn og spindestoffer	110
Bomuld, raa, garn og fabrikater	8 000
Uld, uldgarn og fabrikater	3 700
e. <u>Diverse:</u>	
Korketræ	900
Tin, raa	80
Bly	1 000
Antimon	12
Asbest	350
Borax og borsyre	80

I tillæg til de nævnte kvantiteter vil ytterligere kvantiteter kunne tilstaaes, hvor det findes, at det opførte beløb ikke er tilstrækkelig for Norges behov.

Norges behov for oljekaker vil bli tilstaat, naar kvantumet er bragt paa det rene.

I ovennævnte liste vil der bli inkludert visse sorter tekstilvarer, huder og skind og en stor tonnage raafosfat for landbruksformaal tillikemed nødvendige landbruksmaskiner og andre artikler til at bistaa Norge i at øke dets egen produktion av fødevarer. Lagrene i Norge av importerte fødevarer og andre fornødenheter skal fratrækkes i de nævnte kvantiteter, naar de er bragt paa det rene. Norges tilførsel av de forannævnte kvantiteter skal være betinget av, at Norge fortsætter visse utførsler til de magter, som er forbundne med De Forenede Stater."

Disse opgaver, som her er kommet, bearbejdes nu i vedkommende departementer, og vi skal saa snart som mulig sende Nansen meddelelse om de bemerkninger, vi maatte ha at gjøre dertil. Jeg vil imidlertid straks nævne, at uagtet opgaverne forekommer mig ganske tilfredsstillende med hensyn til endel kvantiteter, saa mangler der enhver antydning med hensyn til flere vigtige varer som jern og staal, kobber, sukker og garvestoffer. De er ikke nævnt i fortegnelsen. Jeg vil ogsaa peke paa den reservation, at foreliggende beholdninger av importerte varer - dog bare importerte varer, skal komme til fradrag. Vi kan jo ikke være tjent med ved aarets utgang at staa aldeles uten beholdninger.

Jeg nævnte i min utredning i Stortinget den 10. december angaaende Amerika-forhandlingerne ogsaa, at jeg har holdt Tyskland underrettet om det principielle i det standpunkt, som vi har lagt til grund under vore forhandlinger med Amerika. Jeg nævnte blandt andet, at der under en konference den 7. november paa statsministerens kontor blev meddelt minister von Hintze og den østerrikske Chargé d'affaires, grev Hoyos, at den norske regjering ikke agtet at skride til en stansning av eksporten til Tyskland og dets forbundne, selv om følgen derav vilde bli, at Amerika og Ententen vægret sig ved at forsyne Norge med nogensomhelst artikler. Situationen var imidlertid overordentlig vanskelig for Norge, og regjeringen vilde derfor se sig nødt til at gaa til en

reduktion av eksporten til Tyskland, hvis man derved kunde opnaa de nødvendige tilførsler oversøisk fra. Senere har der fra den tyske ministers side overfor mig og ogsaa fra den tyske handelsattachés side overfor vedkommende funktionær i utenriksdepartementet flere gange været fremholdt ønske om forhandlinger angaaende et varigere handelsarrangement end den nu bestaaende foreløbige ordning av 23. januar 1917, som hittil har været fornyet fra maaned til maaned. I begyndelsen av indeværende maaned foreslog den tyske minister mig enten at sende forhandlere til Berlin eller at motta tyske forhandlere i Kristiania for at forhandle om handelsavtale. Jeg sa, at vi endnu ikke var tilstrækkelig orientert angaaende spørsmålet om vore tilførsler og vanskelig kunde opta detaljerte forhandlinger, men jeg gik med paa, at vedkommende funktionær i utenriksdepartementet forhandlet med den tyske og den østerrikske handelsattaché, med hvem han allerede tidligere hadde hat foreløbige samtaler om saken. I et møte 7. ds. overleverte denne funktionær den tyske handelsattaché bemerkninger angaaende en eventuel handelsavtale mellem Norge og Tyskland. Jeg skal læse op det første avsnit herav.

"Bemerkninger angaaende en eventuel handelsavtale mellem Norge og Tyskland.

(Levert konsul Büsing ved g.konsul Colban).

--oOo--

1. Den norske regjering nærer et opriktig ønske om at se handelsforbindelserne mellem Norge og Tyskland vedlikeholdt og utviklet. Forholdene under verdenskrigen har imidlertid medført, at Norges tilførsler av de for befolkningens livsopphold og landets hele økonomiske virksomhet nødvendige artikler er blit stadig vanskeligere, og det norske folk ser nu fremtiden imøte med bekymring. Under disse omstændigheter er Norge, hvor meget det end er den norske regjering om at gjøre at la varebyttet med Tyskland foregaa i de friest mulige former, tvunget av forholdene til at anvende sine produkter saaledes, at der kan skaffes landet de tilførsler av livsfornødenheter og raastoffer, som det saa haardt trenger. Det kan ikke undgaaes, at ogsaa Norges utførsel til Tyskland maa indrettes under hensyntagen til, hvad landets uavviselige behov tilsiger. Før krigen mottog Norge fra Tyskland store mængder kornvarer, som nu maa hentes fra andre lande. Overhodet maa Norges væsentlige tilførsler av livsfornødenheter og raastoffer under krigen hentes fra andre lande end Tyskland, og da Norge er henvist til at disponere sin utførsle paa en saadan maate, at disse tilførsler kan sikres, vil de ydelser, som Norge i denne tid vil kunne gi Tyskland gjennem sin utførsle, nødvendigvis maatte bli sterkt begrænset. Imidlertid tør det forutsættes, at de meget betydelige varemængder, som Norge i de sidste aar har sendt til Tyskland, og de varemængder, som det endnu vil kunne disponere for sin utførsle dertil, baade vil være tilstrækkelig vidnesbyrd

om den norske regjerings ønske om at vedlikeholde det venskabelige varebytte i størst mulig omfang og vil gi Norge ret til at haabe meget værdifulde tilførsler fra Tyskland som vederlag for, hvad Norge har ydet og fremdeles vil kunne yde."

Vi har likeoverfor Tyskland ikke lagt skjul paa nogen av vanskelighetene ved vor stilling.

Den tyske minister sammen med den østerrikske chargé d'affaires søkte mig 8. ds. for at tale om saken, og den tyske minister leverte mig herunder en opgave over de tyske krav paa tilførsler fra Norge, uttrykt i runde tal. Disse krav gaar ut paa ca. 88 000 tons fisk og fiskevarer av enhver art, mindst 15 000 tons ferrosilicium, 18 000 tons Norgessalpeter, 30 000 tons kalciumkarbid, 1 000 tons nikkell, endvidere jernmalm og molybden. De nævnte kvantiteter refererer sig til ett aar. Endvidere indeholdt den tyske opgave krav paa snarlig eksporttilladelse for svovlkis (ca. 10 000 tons maanedlig) og eksporttilladelse for visse mængder casein og smaa skind. Endelig nævntes valutalaan.

Som det sees, er forskjellen mellem de tyske fordringer paa, hvad Norge skal sende til Tyskland, og de kvantiteter av forskjellige varer, som Amerika i henhold til War Trade Borads note av 20. december vil tillate utført dertil, meget stor.

For at naa nogen større klarhet over, hvorledes det vil bli oppfattet hos Centralmagterne, dersom Norge i sit svar til Amerika gjorde vidtgaaende indrømmelser overfor de amerikanske krav, hadde statsministeren og jeg fredag den 18. ds. en samtale med den tyske minister og den østerrikske chargé d'affaires angaaende fremtidige eksportkvanta til Centralmagterne. Herunder meddelte jeg den tyske minister, at saaledes som saken nu stod, syntes der ikke at være anden utvei for Norge til at skaffe sig de nødvendigste tilførsler end at træffe en avtale med Amerika, hvorved den alt overveiende del av Norges eksportprodukter stilles i compensation, men at den norske regjering vilde bestræbe sig for at holde aapen for eksport til Tyskland ialfald 48 000 tons fisk, fiskehermetik og andre fiskeprodukter, 300 tons sælskin, 4 000 tons ferrosilicium, 12 000 tons Norgessalpeter, 15 000 tons kalciumkarbid, 25 tons molybdenglans samt et kvantum jernmalm aarlig. Paa foranledning uttalte jeg ogsaa, at jeg vilde bestræbe mig paa at søke holdt aapent for eksport til Tyskland til bruk for Centralmagternes krigsfanger 9 000 tons haafiskkjøtt og sælkjøtt tilsammen aarlig. Jeg meddelte den tyske minister, at den foreløbige handelsavtale mellem Norge og Tyskland ikke vilde bli forlænget utover 1. februar, fordi Norge under de paagaaende forhandlinger til begge sider maa staa frit, men at (forat gi rimelig frist) utførselen til Tyskland av fisk, fiskehermetik og andre fiskeprodukter i februar maaned vilde kunne foregaa (med bibehold av 15 procentgrænsen), som om den foreløbige avtale forsaavidt bestod, og at dersom utførselsforbud blev indført for

fiskehermetik og andre hittil eksportfrie fiskevarer vilde der altsaa i februar maaned bli git dispensation fra saadanne eksportforbud for utførsel til Tyskland.

Efter denne samtale fik jeg fra den tyske minister en fortrolig, personlig skrivelse, hvori han meddelte mig, at ha besluttet sig til søndag den 20. ds. selv at reise til Berlin for at drøfte situationen med sin regjering. Han tilføiet i skrivelsen, at han ikke kunde skjule, at stillingen syntes ham alvorlig.

Jeg vil nævne, at jeg ogsaa fra andet hold, saaledes fra vor minister i Berlin, har mottatt oplysninger, som viser, at forholdet mellem Norge og Tyskland paa det sterkeste berøres av den mate, hvorpaa Norge stiller sig til de amerikanske krav paa omfattende stansning av vor utførsle til Centralmagterne.

Jeg nævnte, at minister von Hintze avreiste til Berlin søndag morgen. Efter konference med mine kolleger i regjeringen og efterat saken ogsaa hadde været behandlet i Utenrikskomiteen, gav jeg mandag aften den 21. de. Prinsen av Wied, som fungerer som chargé d'affaires i ministerens fravær, følgende meddelelse:

"Jeg sa minister Hintze før hans avreise til Berlin at jeg vilde gjøre hvad jeg kunde for at vort svar til Amerika holdt aapen plads for eksport til Tyskland av de varemængder jeg tidligere hadde nævnt for ham. Jeg fandt dog samtidig at burde gjøre ministeren opmerksom pa at regjeringen ikke kunde slutbehandle dette spørmaal før hans avreise. Regjeringen har nu gjort dette og har bemyndiget mig til at meddele Dem til Deres regjerings fortrolige kundskap at den i den svarnote som den avgir til Amerika ikke vil stille sine eksportprodukter i kompensasjon i en videre utstrækning end at der holdes aapen plads for eksport til Tyskland av de omhandlede varemængder".

Denne meddelelse gaar jeg ut fra blev telegrafert til Berlin samme aften av den tyske legation. Jeg telegraferte den straks til vor minister i Berlin. Senere har den østerrikske chargé d'affaires fremholdt for mig som sin mening, at meddelelsen ikke forekom ham tilfredsstillende, idet den ikke gir nogen garanti for, at vi ikke senere under forhandlingerne gaar endnu videre i at indskrænke utførselen til Centralmagterne.

Jeg vil nævne før jeg slutter, at vor minister i Paris efter mottagelse av telegrammer fra mig om den alvorlige situation hadde en personlig intim samtale med utenriksminister Pichon, som sa, at han intet bedre begjærte end at være behjælpelig til en hurtig overenskomst og bad minister Wedel Jarlsberg anmode mig om opplysning om, hvad der særlig var vanskelig for os at indrømme, for at han kunde indvirke paa Amerika. Jeg har telegrafisk takket minister Wedel Jarlsberg for hans telegram og sagt at jeg vil telegrafere til ham om ny henvendelse til den franske utenriksminister, saasnt den norske regjering efter samraad med Stortinget har truffet bestemmelse om, hvad man kan gaa med paa overfor Amerika.

Møde for lukkede dører, Stortinget 25. januar 1918

Saasnart svaret er sendt, vil altsaa Wedel Jarlsberg bli underrettet.

Jeg skal innskranke mig til dette idag; det skulde jo bare være referat.

Præsidenten vil nu foreslaa, at sakens videre behandling utstaar til møte imorgen formiddag kl. 11.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Protokollen blev derefter oplæst, uten at det foranlediget nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 18.40.